
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

УДК 631:368.914.2

ББК 65.26

Рудик В.К.

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Подільський державний аграрно – технічний університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів і кредиту,
32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець – Подільський,
вул. Шевченка, 13,
тел.: 067 258 10 53, 03849 68 3 76,
e-mail: Rudyk_vk@meta.ua

Анотація. Розглядаються питання впливу демографічних процесів в Україні на необхідність реформування вітчизняної пенсійної системи. Аналізуються тенденції в демографічній сфері протягом останніх десятиріч, характеризуються її основні показники, досліджується їх вплив на доходи громадян пенсійного віку. Особлива увага приділяється вивченню демографічного навантаження в пенсійній системі України протягом останніх десяти років, розглядається співвідношення між громадянами працездатного віку і пенсіонерами, як воно впливає на фінансування пенсійної сфери, досліджено зміни коефіцієнта заміщення за досліджуваний період. Проведена оцінка фінансового стану національної пенсійної системи за допомогою основних показників, які дозволяють зробити відповідні висновки щодо подальшого проведення пенсійної реформи в Україні.

Ключові слова: вітчизняна пенсійна система, мінімальна пенсія, дефіцит ПФУ, пенсійні доходи, пенсійні видатки, середня пенсія, коефіцієнт заміщення.

Rudyk V.K.

INFLUENCE DEMOGRAPHIC FACTORS ON THE FINANCIAL CONDITION PENSION SYSTEM OF UKRAINE IN MODERN CONDITIONS

Podolsky State Agrarian - Technical University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance and Credit,
Shevchenko Str., 13, Kamenez - Podolsk, Khmelnytsky region,
32300, Ukraine,
tel.: 0672581053, 0384968763
e - mail: Rudyk_vk@meta.ua

Abstract. We consider the impact of demographic processes in Ukraine need to reform the national pension system. Analyzes trends in the demographic field over the past decade, characterized by its main indicators studied their effect on income retirement age. Particular attention is paid to population pressure in the pension system of Ukraine for the past ten years, is considered the ratio between working age citizens and pensioners, as it affects the financing of the pension sector, investigated the replacement rate changes over the period. The assessment of the financial condition of the national pension system through key indicators that allow you to make relevant conclusions on further pension reform in Ukraine.

Key words: national pension system, the minimum pension deficit PFC, pension income, pension costs, the average pension replacement rate.

Вступ. Формування сучасної пенсійної системи нашої країни передбачає забезпечення соціального захисту громадян, що досягли пенсійного віку, на рівні світових стандартів. Цей процес характеризується проведенням пенсійної реформи, реалізація якої може тривати досить довгий період. Демографічні, економічні, соціально-політичні суспільні процеси, що

відбуваються в нашій державі, тісно пов'язані і впливають на стан і тенденції розвитку сучасної української пенсійної системи. Враховуючи вплив таких різноманітних факторів на рівень пенсійного забезпечення громадян, можна відзначити, що формування оптимальної пенсійної моделі є достатньо складним завданням і потребує тривалої і напруженої роботи з боку всього суспільства.

Сучасний етап пенсійної реформи здійснюється у досить непростих економічних умовах, які характеризуються кризовими явищами у фінансовій, демографічній і соціальній сферах суспільства. Негативні явища у національній і світовій економіках безпосередньо впливають на фінансове становище у пенсійній сфері нашої країни, що не сприяє підвищенню пенсійних виплат українським пенсіонерам у достатньо великих розмірах. Особливо відчутною для національної пенсійної системи є прояв демографічної кризи, яка виражається у зменшенні кількості працездатного населення, старінні населення, збільшенні частки населення пенсійного віку, зростанні фінансового навантаження на працездатних громадян.

Саме демографічна процеси в країні, протягом останнього десятиріччя, здійснюють значний вплив на фінансовий стан української пенсійної системи. Це спонукало науковців приділити більше уваги дослідженню демографічних чинників у нашій країні і їх впливу на зміни у фінансовому становищі вітчизняної пенсійної системи.

Серед вітчизняних науковців дослідженням питань впливу демографічної ситуації на необхідність реформування національної пенсійної системи присвятили свої наукові праці: Е. Лібанова [15], С. Мельник [10], Л. Ткаченко [18], С. Горянська [1]. За їхніми переконаннями демографічні чинники мають значний вплив на розвиток пенсійної системи країни і їх необхідно враховувати при її реформуванні.

Підвищення у суспільстві інтересу до реформування вітчизняної пенсійної системи, до формування її сучасної моделі, побудованої на принципах пенсійного страхування сприяло поширенню наукових досліджень у пенсійній сфері. Тенденції розвитку української пенсійної системи, особливості її реформування, фінансові можливості функціонування її основних ланок висвітлювали у своїх наукових працях: Д. Полозенко [16], В. Мельничук [11], В. Грушко [2.], О. Коваль [7], О. Лондар [9], С. Онишко [12].

Сучасні реалії реалізації пенсійної реформи показують, що нинішній її етап потребує внесення коректив, так як доходи пенсіонерів збільшуються занадто повільно, а інфляція і інші негативні процеси в економіці зовсім їх знецінюють. Тому необхідно досить детально проаналізувати сучасний фінансовий стан вітчизняної пенсійної системи, визначити вплив на нього різноманітних чинників, в тому числі і демографічних і сформулювати пропозиції по його покращенню на найближчу перспективу.

У зв'язку з цим дослідження даних питань є актуальним і важливим для визначення впливу демографічних факторів на фінансовий стан національної пенсійної системи, рівня залежності від них, а також пошуку шляхів і резервів його покращення на перспективу.

Постановка завдання. Метою даних досліджень є визначення ролі демографічних чинників у реформуванні національної пенсійної системи, оцінка їх впливу на фінансовий стан пенсійної сфери, на рівень соціального захисту громадян пенсійного віку і на цій основі обґрунтування основних напрямків покращення фінансового становища цієї категорії населення.

Для досягнення поставленої мети важливо проаналізувати основні показники, що характеризують демографічну ситуацію в країні, оцінити їхні тенденції за досліджуваний період, визначити причини і основні фактори, що вплинули на відповідні зміни у демографічній сфері. Одночасно необхідно провести оцінку фінансового стану вітчизняної пенсійної системи і дослідити роль і вплив демографічних чинників на фінансові процеси у пенсійній сфері у сучасних умовах проведення пенсійної реформи. Це дасть змогу виявити ті показники і ті процеси які необхідно покращити, для стабілізації фінансового становища пенсійної системи країни при проведенні нинішнього етапу пенсійної реформи.

Результати. Для багатьох країн світу демографічні процеси, протягом останніх десятиріч, характеризуються старінням населення, що здійснює значний вплив на

фінансовий стан їхніх національних пенсійних систем. Такі тенденції потребують реагування суспільства і внесення відповідних коректив у діючі пенсійні моделі з метою забезпечення повноцінного фінансування громадян пенсійного віку відповідно до прийнятих міжнародних соціальних стандартів. Особливо важливим постає завдання пошуку додаткових фінансових джерел для пенсійного забезпечення громадян в умовах, коли зростає фінансове навантаження на працездатне населення.

Для вітчизняної пенсійної системи роль демографічних факторів, протягом останніх років, також стає ключовою і вирішальною. Демографічна ситуація в країні в сучасних умовах погіршується і поступово переростає в кризу. Відбувається процес старіння населення, зменшується його загальна чисельність, погіршується співвідношення між працездатним населенням і громадянами пенсійного віку. Всі перераховані тенденції негативно впливають на фінансування пенсійних виплат, вимагають пошуку нових джерел фінансових ресурсів для даних цілей.

Як відмічають фахівці у сфері демографії протягом чотирьох з половиною десятиріч в нашій державі середньостатистична жінка не народжує стільки дітей, скільки необхідно хоча б для кількісного заміщення покоління батьків. «Щоб таке заміщення відбувалося, 100 жінок повинні народжувати 215 дітей. А в супервдалому щодо народжуваності 2008 - му році на 100 жінок народилося 145 дітей» [8].

Дослідження вчених – демографів показують, що причини таких демографічних тенденцій для України накопичувалися на протязі тривалого періоду і мають історичне коріння. За їхніми оцінками такі події як: перша і друга світові війни, форсована індустріалізація, примусова колективізація, Чорнобильська катастрофа, затяжна перебудова національної економіки в 1990–х рр. негативно вплинули на нормальний процес демографічної трансформації, призвели до помітних деформацій статево – вікового складу населення.

Сучасна демографічна криза в Україні проявляється в прискореному старінні населення і відповідному зростанні співвідношення кількості осіб пенсійного та працездатного віку. На протязі останніх п'яти десятиріч рівень старіння населення України наблизився до показників розвинутих європейських країн, де дані процеси розпочалися на 100–200 років раніше. Враховуючи дані перепису 1959 року населення України перебувало на порозі процесу старіння – частка осіб віком 60 років і старші становила 10,5% загальної чисельності населення. За результатами перепису 2001 року рівень старіння населення досяг 21,4%, що майже у двічі більше ніж попередній показник. За шкалою Є. Росета він характеризується як дуже високий [18].

В Україні як і в більшості країн Європи відбувається демографічне старіння населення. Своїми основними економіко–демографічними наслідками воно матиме:

- скорочення чисельності й частки трудоактивних контингентів у населенні (а відтак формування з часом певного дефіциту робочої сили);
- збільшення демоекономічного (і відповідно, податкового) навантаження на працездатне населення;
- скорочення фінансових можливостей для соціального забезпечення в умовах загального зростання попиту на соціальну послуги з боку осіб літнього віку, самотніх, малозабезпечених. [19]

Більшість фахівців відмічають, що старіння населення значно вплинуло на функціонування солідарної пенсійної системи, яка формує перший рівень сучасної національної пенсійної системи. Збільшення фінансового навантаження на неї все більше ускладнює їй завдання щодо забезпечення пенсійних виплат громадянам пенсійного віку. Демографічні тенденції вже тривалий період свідчать про збільшення частки громадян пенсійного віку і відповідно зменшення питомої ваги працездатного населення і населення молодших вікових груп. Основними чинниками, які вплинули на такі тенденції в демографічній сфері, виступають низька народжуваність і зростання очікуваної тривалості життя.

Відповідно до розрахунків міжнародних експертів, скорочення населення в Україні є найшвидшим у світі і складає 0,73% за рік. З 1991 року населення України скоротилося майже на 6,9 млн. осіб. Питома вага пенсіонерів в 2011 році досягла 30% до загальної кількості населення. За прогнозами фахівців з аналітично – дорадчого центру Блакитної стрічки, у 2050 році частка осіб пенсійного віку в Україні при збереженні таких тенденцій може досягти 38% [17]. Дані цифри ще раз підтверджують, що Україна, якщо не проводити реформування пенсійної системи, буде мати наростаючу з кожним роком проблему з виплати пенсій за віком.

Якщо аналізувати демографічне навантаження в пенсійній системі, то воно характеризується рядом показників, серед яких можна виділити: коефіцієнт залежності населення, коефіцієнт залежності системи, кількість пенсіонерів у розрахунку на 1000 осіб населення. Тенденція їх зміни протягом останніх років показана в табл. 1.

Таблиця 1

Тенденції демографічного навантаження в пенсійній системі України (на 1 січня поточного року)

Період (рік)	Загальна чисельність пенсіонерів, тис. осіб	Населення працездатного віку, тис. осіб	Зайняте населення працездатного віку, тис. осіб	Кількість пенсіонерів у розрахунку на 1000 населення, чол.	Демографічне навантаження в тому числі	
					Коефіцієнт залежності населення	Коефіцієнт залежності системи
2000	14487	21150,7	18520,7	284	0,68	0,78
2001	14447	20893,6	18453,3	295	0,69	0,78
2002	14423	20669,5	18540,9	299	0,70	0,78
2003	14376	20618,1	18624,1	301	0,70	0,77
2004	14348	20582,5	18694,3	302	0,70	0,77
2005	14065	20481,7	18886,5	299	0,69	0,74
2006	14050	20545,9	19032,2	301	0,68	0,74
2007	13937	20606,2	19189,5	300	0,68	0,73
2008	13819	20675,7	19251,7	299	0,67	0,72
2009	13750	20321,6	18365,0	299	0,68	0,75
2010	13721	20220,7	18436,5	298	0,68	0,74
2011	13738	20247,9	18516,2	300	0,67	0,74
2012	13821	20393,5	18736,9	300	0,68	0,74
2013	13640	20478,2	18901,8	299	0,67	0,72
2014	13533	19920,9	18073,3	298	0,67	0,75

Джерело: дані Держкомстату України: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ>; власні розробки автора

Характеризуючи частку осіб пенсійного віку в загальній чисельності населення країни, видно, що за два останні десятиріччя вона збільшилася майже на 5%, і в 2014 році кількість пенсіонерів у розрахунку на 1000 осіб населення досягла 298 чоловік. Звертає увагу те, що з 2003 року частка пенсіонерів знаходиться приблизно на однаковому рівні. Як показують дані таблиці 1 саме з цього періоду спостерігається тенденція до зменшення загальної кількості пенсіонерів з 14376 тис. чоловік у 2003 року до 13533 тис. чоловік у 2014 році, або на 843 тис. осіб.

Коефіцієнт залежності населення, який характеризує співвідношення між чисельністю пенсіонерів і працездатного населення, показує, що чим він нижчий, тим більша чисельність

працездатного населення утримує одну особу пенсійного віку. Протягом останніх років відбувається збільшення даного показника, що ще раз підтверджує негативні демографічні тенденції в Україні.

Зовсім інші розміри коефіцієнта залежності системи, який характеризує співвідношення загальної чисельності пенсіонерів до чисельності працездатного населення, що сплачує страхові пенсійні внески. Збільшення цього показника характеризує зменшення кількості платників страхових внесків до солідарної пенсійної системи. У 2009 році кількість громадян, що сплачували страхові внески зменшилась на 1 млн. осіб, у 2010 році – на 98 тис. осіб, у 2011 році – на 79,7 тис. осіб [13]. Це свідчить про високий рівень тінізації зайнятості, значна кількість працездатного населення одержує заробітну плату в «конвертах», інша частина осіб працездатного віку частково приховує доходи і сплачує страхові пенсійні внески із зарплати, що не перевищує мінімальну. Якщо не будуть розроблені з боку уряду країни заходи, які стимулюватимуть легалізацію ринку праці, доходів працездатного населення, то даний показник і надалі зростатиме.

Непросту демографічну ситуацію в Україні характеризує співвідношення осіб пенсійного віку і платників страхових пенсійних внесків. Даний показник показує, що проблема пенсійного забезпечення є ще більш гострішою в Україні і вона доповнює загальну демографічну ситуацію. За розрахунками фахівців в цій сфері, наприкінці першого десятиріччя XXI століття на 10 платників пенсійних внесків в Україні припадає, в середньому, 9 пенсіонерів [17].

Як показують дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених динаміка цього показника буде мати тенденцію до зростання. Вже у 2025 році за прогностичними розрахунками фахівців в даній сфері кількість пенсіонерів зрівняється з кількістю платників страхових пенсійних внесків.

Сучасний аналіз демографічної сфери в Україні свідчить про те, що значна кількість громадян працездатного віку не сплачують страхові внески в солідарну пенсійну систему. Економічна криза, яка вже тривалий період проявляється в нашій країні, призвела до зменшення кількості робочих місць і відповідно збільшення частки безробітних громадян працездатного віку. Недосконала податкова система країни призводить до того, що значна частина малого, середнього бізнесу працює в тіньовій економіці і це також зменшує кількість платників пенсійних страхових внесків у солідарну пенсійну систему.

Такі процеси зумовили зростання фінансового навантаження на працездатне населення країни, а також зменшення фінансових надходжень до Пенсійного фонду України, з якого безпосередньо здійснюються пенсійні виплати громадянам пенсійного віку.

Незважаючи на складне фінансове становище в країні Уряд здійснює заходи щодо підвищення мінімальних соціальних стандартів пенсіонерів. Так у 2012 році за його поданням парламент через Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» підвищив мінімальний розмір пенсії за віком від 822 до 884 грн. [3]. Дане підвищення відбувалося щоквартально (таблиця 2). Тим самим керівництво країни показує, що воно продовжує проводити соціальну політику, яка передбачає наближення її основних параметрів до міжнародних соціальних стандартів. Протягом року даний показник збільшився на 50 гривень. У 2013 році даний показник мав подальшу тенденцію до підвищення: з 894 грн. до 949 грн. [4].

Таке незначне підвищення мінімальних розмірів пенсій не сприяє найближчим часом наблизити їх до рівня хоча б східноєвропейських країн, не говорячи вже про обсяги пенсій у західноєвропейських країнах. 2014 і 2015 роки були непростими для держави в економічному і політичному плані. Тому у 2014 році розміри мінімальної пенсії в країні залишили на рівні минулого року, тобто 949 грн. З 1 вересня 2015 році відбулося підвищення мінімального розміру пенсії, у порівнянні з минулим роком, до 1074 грн., тобто на 125 грн. [6]. Це пов'язано із підвищенням прожиткового мінімуму на одну особу на таку саму величину. Враховуючи досить великі розміри інфляції у 2015 році, а також значне знецінення національної грошової одиниці – гривні до основних міжнародних валют – долара США і Євро, доходи громадян пенсійного віку значно знизилися в порівнянні із середньоєвропейськими показниками.

Таблиця 2

Динаміка мінімального розміру пенсії за віком у 2012– 2015 роках

Дата	Розмір пенсії, грн.	Законодавчий акт
01.01.2012 – 31.03.2012	822	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 22.12.2011р. №4282-VI
01.04.2012 – 30.06.2012	838	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 22.12.2011р. №4282-VI
01.07.2012 – 30.09.2012	844	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 22.12.2011р. №4282-VI
01.10.2012 – 30.11.2012	856	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 22.12.2011р. №4282-VI
01.12.2012 – 31.12.2012	884	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 22.12.2011р. №4282-VI
01.01.2013 – 30.11. 2013	894	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 06.12.2012р. №5515-VI
01.12.2013 – 31.12. 2013	949	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 06.12.2012р. №5515-VI
01.01.2014 – 31.12. 2014	949	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 27.03.2014р. №1165-VII
01.01.2015 – 01.09. 2015	949	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 28.12.2014р. №80-VIII
01.09.2015 – 31.12. 2016	1074	Закон України від 09.07.2003р. №1058-XIV Закон України від 17.09.2015р. №704-VIII

Джерело: 3; 4; 5; 6;.

Такий стан справ у солідарній пенсійній системі свідчить про те, що необхідно шукати додаткові фінансові джерела фінансування пенсіонерів, які б забезпечили підвищення їхнього матеріального добробуту і сприяли наближенню їхніх пенсій до міжнародних соціальних стандартів.

Таблиця 3

Основні показники, що характеризують стан пенсійної системи України протягом 2005–2014 років

Показники	Роки									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Населення, млн. осіб	47,3	46,9	46,6	46,4	46,1	46,0	45,8	45,6	45,5	45,4
Кількість пенсіонерів, млн осіб	14,1	14,0	13,9	13,8	13,8	13,7	13,7	13,8	13,6	33,5
Пенсіонерів, % від населення	29,7	30,0	29,9	29,8	29,8	29,8	30,0	30,0	29,9	29,8
Пенсійні виплати, % ВВП	14,0	13,7	13,9	15,8	15,8	17,7	15,8	16,6	17,2	18,3
Мінімальна пенсія, грн.	332	350	380	498	573	723	800	882	949	949
Середня пенсія, грн.	396,2	406,8	478,4	751,4	898,4	999,0	1121,8	1253,3	1407,7	1526,1
Середня заробітна плата, грн.	806	1041	1351	1806	1906	2239	2370,5	2752,9	2979,5	3148
Співвідношення між мінімальною і середньою пенсіями, %	83,8	86,0	79,9	66,3	63,8	72,4	71,3	70,4	66,8	62,2
Дефіцит бюджету	13,3	20,1	25,9	41,5	62,6	26,6	30,1	26,2	21,8	19,0

ПФУ, млрд. грн.										
Співвідношення між мінімальною пенсією і середньою заробітною платою, %	41,2	33,6	28,1	27,6	30,1	32,3	33,7	32,0	31,5	30,1
Коефіцієнт демографічної залежності пенсійної системи,	0,74	0,74	0,73	0,72	0,75	0,74	0,74	0,74	0,72	0,75
Коефіцієнт заміщення,%	39,23	39,08	35,41	41,61	47,14	44,62	47,32	45,53	47,23	48,48

Джерело: 13; 14; власні розрахунки

Дані таблиці 3. дають можливість проаналізувати загальний стан вітчизняної пенсійної системи, протягом останніх десяти років. Питома вага пенсіонерів протягом останніх десяти років складає приблизно 30% всього населення нашої країни. У зв'язку з цим пенсійні виплати займають досить високий відсоток по відношенню до обсягу ВВП країни. Незважаючи на зростання мінімальної і середньої пенсій у країні, середньої заробітної плати за досліджуваній період, їхні розміри значно відстають від європейських стандартів і на сьогодні не повністю задовольняють потреби громадян пенсійного віку і працездатне населення. Коефіцієнт заміщення має динаміку до зростання і у 2014 році рівнявся 48,48%. Це свідчить про те, що обсяги пенсійних виплат для громадян не покривають навіть і половини грошових доходів нинішнього працездатного населення.

Про зниження доходів громадян пенсійного віку, які отримують мінімальну пенсію свідчить також співвідношення між мінімальною пенсією і середньою заробітною платою по країні. Якщо у 2005 році воно рівнялося 41,2%, то через десять років – у 2014 році знизилася до 30,1%, тобто на 11,1%. Даний показник показує, що на сьогоднішній день мінімальна пенсія складає приблизно третю частину середньої заробітної плати по країні.

У 2016 році Державним Бюджетом України передбачається підвищення мінімального розміру пенсії на 12%, але воно фактично компенсує запланований рівень інфляції, який передбачається приблизно на такому ж рівні. Тому пенсійні виплати українських пенсіонерів залишаються на досить низькому рівні у порівнянні з пенсіями громадян більшості європейських країн.

Загальнодержавна фінансова криза, яка має місце в нашому суспільстві, ставить нові виклики перед вітчизняною пенсійною системою. Зменшення надходжень до Пенсійного фонду України, а також постійне підвищення соціальних стандартів у сфері пенсійного забезпечення, призвело до збільшення дефіциту його бюджету.

Відповідно до вітчизняного пенсійного законодавства дефіцит Пенсійного фонду України покривається за рахунок коштів Державного бюджету України. За останні роки у структурі дохідної частини ПФУ частка коштів Державного бюджету України мала тенденцію до зростання. У 2013 році вона досягла 32,9%, що склало майже третину всіх доходів, які направлялися на виплату пенсій.

Висновки. Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що визначені демографічні перспективи вимагають проведення реформування всієї соціально – економічної системи, складовою якої є національна пенсійна система держави. Національна економіка і суспільство повинні перебудуватися відповідно до особливостей, коли населення пенсійного віку зростає більшими темпами в порівнянні з чисельністю економічно активного населення.

Вплив демографічних чинників на фінансовий стан вітчизняної пенсійної системи стає особливо відчутним у зв'язку із проявами фінансової і політичної криз у суспільстві. Вони не дають можливості використати всі необхідні заходи для повноцінного захисту громадян пенсійного віку від економічних негараздів у суспільстві і сприяти підвищенню їхніх доходів.

Проведення пенсійної реформи на сучасному етапі повинно максимально враховувати демографічні процеси в державі. На основі їх детального аналізу повинні бути розроблені заходи, сформована відповідна стратегія, визначені пріоритети, які б сприяли успішній реалізації одного із основних завдань українського суспільства – побудови сучасної ефективної національної пенсійної моделі.

1. Горянська С. Демографічні процеси як фактор формування системи соціального захисту населення / С. Горянська // Страхова справа. – 2012. – №2. – С. 58 – 61.
2. Грушко В. І. Пенсійна система України / В. І. Грушко : навч. посіб. – К. : Кондор, 2006. – С. 9.
3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» від 22.12.2011р. №4282 – VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» від 06.12.2012р. №5515 – VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» від 27.03.2014р. №1165 – VII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 17.09.2015р. №704-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Коваль О. П. На хвилі світових тенденцій / О. Коваль // Вісник Пенсійного фонду України. – 2013. – №9. – С. 23–25.
8. Ковальчук О. «Порядні люди борги віддають сповна» / О. Ковальчук // Вісник пенсійного фонду України. – 2009. – №9. – С. 20–21.
9. Лондар С. Л., Вплив фактора старіння населення на збалансованість державних фінансів в Україні / С. Л. Лондар, В. Й. Башко // Фінанси України. – 2012. – № 5. – С. 27–39.
10. Мельник С. Криза віку / С. Мельник // Вісник Пенсійного фонду України. – 2009. – № 6. – С.20.
11. Мельничук В.І'. Тенденції розвитку пенсійної системи України / В.І'. Мельничук // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 66–74.
12. Онишко С. В. Потенціал розбудови пенсійної системи в Україні у контексті зниження ризиків державних фінансів / С. В. Онишко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 248–352.
13. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/control/uk/index>.
15. Пенсійна реформа в Україні: напрями реалізації : колективна монографія; за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2010. – 270 с.
16. Полозенко Д. Розвиток пенсійної системи України / Д. Полозенко // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 18–26.
17. Свенціцькі М., Ткаченко Л., Чапко І. Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні: Прогноз – 2050. – К. : Аналітично – дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 72 с.
18. Ткаченко Л. Вплив демографічних процесів на розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні // Вісник пенсійного фонду України. – 2008. – №4. – С. 24–27.
19. Україна: через десять років після Мадриду / (стан реалізації Мадридського міжнародного плану дій з питань старіння в Україні у 2007-2012 рр.). Міністерство соціальної політики України, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, Фонд ООН в галузі народонаселення (ЮНФПА). Київ – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua/>.

References

1. Horianska, S. “Demografichni protsesy yak faktor formuvannia systemy sotsialnoho zakhystu naseleennia.” *Strakhova sprava* 2(2012): 58 – 61. Print.
2. Hrushko, V. I. *Pensiina systema Ukrainy: navch. posib*. Kyiv: Kondor, 2006. Print.
3. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2012 rik. Zakon Ukrainy vid 22.12.2011r. No4282 – VI. Web.< <http://zakon.rada.gov.ua>>.
4. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2013 rik. Zakon Ukrainy vid 06.12.2012r. No5515 – VI. Web.< <http://zakon.rada.gov.ua>>.
5. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2014 rik». Zakon Ukrainy vid 27.03.2014r. No1165 – VII. Web.< <http://zakon.rada.gov.ua>>.
6. Pro zminy do Zakonu Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2016 rik. Zakon Ukrainy vid 17.09.2015r. No704-VIII Web.< <http://zakon.rada.gov.ua>>.
7. Koval, O. P. “Na khvyli svitovykh tendentsii.” *Visnyk Pensiinoho fondu Ukrainy* 9(2013): 23 – 25. Print.
8. Kovalchuk, O. “Poriadni liudy borhy viddaiut spovna.” *Visnyk pensiinoho fondu Ukrainy* 9(2009): 20-21. Print.
9. Londar, S. L., and V. Y. Bashko. “Vplyv faktora starinnia naseleennia na zbalansovanist derzhavnykh finansiv v Ukraini.” *Finansy Ukrainy* 5(2012): 27–39. Print.

10. Melnyk, S. "Kryza viku." *Visnyk Pensiinoho fondu Ukrainy* 6(2009): 20. Print.
11. Melnychuk, V.H. "Tendentsii rozvytku pensiinoi systemy Ukrainy." *Finansy Ukrainy* 4(2010): 66–74. Print.
12. Onyshko, S. V. "Potentsial rozbudovy pensiinoi systemy v Ukraini u konteksti znyzhennia ryzykiv derzhavnykh finansiv." *Aktualni problemy ekonomiky* 3(2012): 248–352. Print.
13. Ofitsiyni veb – sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy. Web.<[http // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)>.
14. Ofitsiyni veb-sait Pensiinoho fondu Ukrainy. Web.< [http://www.pfu.gov.ua./control/uk/index](http://www.pfu.gov.ua/control/uk/index)>.
15. *Pensiina reforma v Ukrainy: napriamy realizatsii : kolektyvna monohrafiia*. Ed. E. M. Libanovoi. – Kyiv: In-t demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen imeni M.V. Ptukhy NAN Ukrainy, 2010. Print.
16. Polozenko, D. "Rozvytok pensiinoi systemy Ukrainy." *Finansy Ukrainy* 10 (2009): 18–26. Print.
17. Svienchitski, M., Tkachenko, L., and I. Chapko. *Demohrafichni ta finansovi peredumovy pensiinoi reformy v Ukraini: Prohnoz – 2050*. Kyiv: Analitychno – doradchyi tsentr Blakytnoi strichky, 2010. Print.
18. Tkachenko, L. "Vplyv demohrafichnykh protsesiv na rozvytok systemy pensiinoho zabezpechennia v Ukraini." *Visnyk pensiinoho fondu Ukrainy* 4(2008): 24- 27. Print.
19. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy, Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy NAN Ukrainy, Fond OON v haluzi narodonaseleння (IuNFPA)."Ukraina: cherez desiat rokiv pislia Madrydu / (stan realizatsii Madrydskoho mizhnarodnogo planu dii z pytan starinnia v Ukraini u 2007-2012 rr.)" Web.<<http://www.mlsp.gov.ua/>>.

Рецензент:

Чисуркова А.Д. – доктор економічних наук, професор Подільського державного аграрно-технічного університету;

Волощук К.Б. – доктор економічних наук, професор Подільського державного аграрно-технічного університету;

УДК 369.223.25:61

ББК 65.49

Савчук Л.М.

ФІНАНСУВАННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Івано-Франківський національний
медичний університет,
Міністерство охорони здоров'я України,
кафедра соціальної медицини,
економіки охорони здоров'я
та медичного правознавства,
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Вагилевича 10/12,
тел.: 099 5086790,
e-mail: liliua.savchuk@ukr.net

Анотація. В статті розглянуто особливості фінансування сфери охорони здоров'я в Україні. Проаналізовано різні джерела фінансування галузі. Досліджено витрати на охорону здоров'я у душовому вимірі в Україні та різних державах світу. На основі здійсненого аналізу встановлено, що розміри бюджетного фінансування є неефективними та не відповідають ресурсним потребам галузі. З'ясовано проблеми ресурсного забезпечення сфери охорони здоров'я та вади механізмів державного фінансування. Запропоновано переглянути існуючий механізм розподілу ресурсів галузі та прискорити перехід на модель бюджетно-страхової медицини.

Ключові слова: сфера охорони здоров'я, джерела фінансування, державний бюджет, витрати, страхова медицина.

Savchuk L.M.

THE FINANCING OF HEALTH CARE IN UKRAINE

Ivano-Frankivsk national medical University,
The Ministry of health of Ukraine,